

KERYKS

FORUM PEDAGOGICZNORELIGIJNE

Międzynarodowe – Międzykulturowe – Międzydyscyplinarne

RELIGIONSPÄDAGOGISCHES FORUM

international – interkulturell – interdisziplinär

Cyprian Rogowski, Egon Spiegel, Annette M. Stroß,
Bogusław Śliwerski (Hrsg./Red.)

Aktualne problemy badawcze polskiej
i niemieckiej pedagogiki religii

Aktuelle Forschungsschwerpunkte
der deutsch-polnischen Religionspädagogik

Numer specjalny
Sonderausgabe

wydawnictwo
adam marszałek

KERYKS

Cyprian Rogowski, Egon Spiegel,
Annette M. Stroß, Bogusław Śliwerski (Hrsg./Red.)

AKTUALNE PROBLEMY BADAWCZE
PEDAGOGIKI RELIGII

AKTUELLE FORSCHUNGSSCHWERPUNKTE
DER RELIGIONSPÄDAGOGIK

PIERWSZY POLSKO-NIEMIECKI KONGRES PEDAGOGIKI RELIGII

18–19 czerwca 2010

Organizatorzy

Ks. Prof. dr hab. Cyprian Rogowski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
Prof. dr hab. Egon Spiegel, Uniwersytet Vechta

Współpraca

Prof. dr hab. Bogusław Śliwerski, Uniwersytet Łódzki
Prof. dr hab. Annette M. Stroß, Pädagogische Hochschule Karlsruhe

**ERSTER DEUTSCH-POLNISCHER
KONGRESS DER RELIGIONSPÄDAGOGIK**

18.–19. Juni 2010

Veranstalter

Prof. Dr. Cyprian Rogowski, Universität Olsztyn
Prof. Dr. Egon Spiegel, Universität Vechta

in Zusammenarbeit mit

Prof. Dr. Bogusław Śliwerski, Universität Lodz
Prof. Dr. Annette M. Stroß, Pädagogische Hochschule Karlsruhe

Recenzenci:

prof. dr hab. Udo Schmälzle

prof. dr hab. Mariusz Zemło

Redaktor prowadzący: Edyta Peszyńska

Redaktor techniczny: Paweł Banasiak

Korekta: Zespół

Projekt okładki: Krzysztof Galus

© Copyright by Wydawnictwo Adam Marszałek
Toruń 2011

ISBN 978-83-7780-243-4

ISSN 1643-2444

Wydawnictwo prowadzi sprzedaż wysyłkową

Wydawnictwo Adam Marszałek, ul. Lubicka 46, 87-100 Toruń

tel./fax 56 623 22 38, 660 81 60

e-mail: info@marszalek.com.pl www.marszalek.com.pl

Drukarnia nr 1, ul. Lubicka 46, 87-100 Toruń, tel. 56 659 98 96

Spis treści / Inhalt

GRUßWORT

POWITANIE

JOACHIM BLEICKER

Grußwort 14

Powitanie 15

WPROWADZENIE W PROBLEMATYKĘ

HINFÜHRUNG

JANUSZ MARIAŃSKI

Horyzonty religijności w Polsce – perspektywa socjologicznoreligijna .. 24

Horizonte der Religiosität in Polen – eine religionssoziologische
Erschließung 25

WSTĘP

VORWORT

CYPRIAN ROGOWSKI, EGON SPIEGEL, ANNETTE M. STROß,

BOGUSŁAW ŚLIWERSKI

Wstęp 82

Vorwort 83

ABSTRACTS

ABSTRAKTY

JERZY BAGROWICZ

Tradycja niemiecko-polskiego dialogu w uniwersyteckiej pedagogice
religii – spojrzenie w przeszłość 92

Die Tradition des deutsch-polnischen Dialogs in der universitären
Religionspädagogik. Ein Rückblick 93

ROMAN BUCHTA

Znajomość przypowieści ewangelicznych u katechizowanych maturzystów liceów ogólnokształcących w Rudzie Śląskiej, Katowice 2004 102

Die Kenntnis der Gleichnisse aus den Evangelien bei Abiturienten allgemeinbildender Mittelschulen in Ruda Śląska, die am Religionsunterricht teilgenommen haben, Katowice 2004 103

BEATA CHLEWICKA

Aktualność pedagogiki Janusza Korczaka 106

Die Aktualität der Pädagogik von Janusz Korczak 107

WOJCIECH CICHOSZ

Szkoła katolicka i jej specyfika w polskim systemie edukacyjnym 110

Katholische Schule und das Bildungssystem in Polen 111

MAŁGORZATA CZEKAJ

Wychowanie religijne we współczesnej rodzinie katolickiej. Perspektywa fenomenograficzna 114

Religiöse Erziehung in der katholischen Familie heute.
Die phänographische Perspektive 115

SZYMON DĄBROWSKI

Pedagogika religii Józefa Tischnera. W poszukiwaniu nowego modelu edukacji religijnej 118

Die Religionspädagogik von Józef Tischner. Auf der Suche nach einem neuen Modell religiöser Bildung 119

ARTUR FILIPIAK

Treści katechezy i język wiary 122

Der Bereich meiner wissenschaftlichen Interessen 123

CHRISTA GEORG-ZÖLLER

„Beziehung“ als Grundprinzip religionspädagogischer Arbeit von Erzieher/innen in der frühkindlichen Elementarerziehung 126

„Relacja” jako główna zasada pracy pedagogicznoreligijnej wychowawców we wczesnodziecięcej fazie wychowania elementarnego 127

NADINE GROCHLA	
Der Begriff der Bildung im interdisziplinären Gefüge von Allgemeiner Pädagogik, Empirischer Bildungsforschung und Fachdidaktik Religion ...	130
Pojęcie kształcenia w interdyscyplinarnej strukturze pedagogiki ogólnej, empirycznych badań nad kształceniem oraz dydaktyki religii	131
BERNHARD GRÜMME	
Die politische Dimension des Religionsunterrichts	134
Polityczny wymiar nauczania religii	135
JAROSŁAW HOROWSKI	
Wymiar ekologiczny w edukacji religijnej	138
Die ökologische Dimension in der religiösen Erziehung	139
DANUTA JACKOWIAK	
Methodologische Aspekte von Lehrbüchern für den Religionsunterricht	142
Methodologische Aspekte der Untersuchung von Lehrbüchern für den Religionsunterricht	143
ROMAN JUSIAK OFM	
Kontrowersje terminologiczne wokół pedagogiki religii	146
Terminologische Kontroversen zum Thema der Religionspädagogik	147
PETER KAISER	
Lebenskonzepte und Herkunftsfamilie	150
Koncepcje życia a rodzina pochodzenia	151
KRZYSZTOF KANTOWSKI	
Methodik der Pfarrkatechese	154
Methodik der Pfarrkatechese	155
PHILIPP KLUTZ	
Religionsunterricht im Diskurs. Herausforderungen – Modelle – Perspektiven	156
Nauczanie religii w dyskursie. Wyzwania – modele – perspektywy	157

KATARZYNA MACIEJEWSKA	
Eucharystia w katechezie inicjacyjnej	160
Die Eucharistie in der Initiationskatechese	161
CORNELIA MATZ	
Zur Entwicklung medialer Vorbildkompetenz und Manifestierung am Beispiel des Singer/Songwriters Bruce Springsteen – Der Versuch einer Theorie	164
Rozwój medialnej kompetencji tworzenia wzorców i manifestacji na przykładzie piosenkarza i autora tekstów Bruce’a Springsteena – próba teorii	165
CAROLINE MÜLLER	
Entwicklung früher Bildung. Betreuung und Erziehung in einer kommunalen Bildungslandschaft	168
Rozwój pedagogiki wczesnoszkolnej. Opieka i wychowanie w komunalnym krajobrazie edukacyjnym	169
ANJA NIERMANN	
Spiegelneuronen – sozialetische Dimensionen	172
Neurony lustrzane – wymiar społeczno-etyczny	173
MIROSLAW PATALON	
Twórczość czy reprodukcja?	176
Kreativität oder Reproduktion?	177
SABINE PEMSEL-MAIER, JOACHIM WEINHARDT	
ÖKOLL (Ökumenisches und konfessionelles Lehren und Lernen) Pädagogische Hochschule Karlsruhe	180
ÖKOLL (Ekumeniczne i konfesyjne nauczanie oraz uczenie się) Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Karlsruhe	181
ANDREAS PROKOPF	
Alter Wein in neuen Schläuchen? Suche nach jugendlicher Religiosität ..	184
Stare wino do nowych bukłaków? W poszukiwaniu religijności młodzieży	185

ANDREAS PROKOPF	
Quellen des Antisemitismus in Europa am Beispiel von Fußballfans in Polen und den Niederlanden	188
Źródła antysemityzmu w Europie na przykładzie kibiców piłkarskich w Polsce i Niderlandach	189
KRYSTYNA REITER	
Resilienz im Schulbuch. Eine diskursorientierte Inhaltsanalyse	192
Rezyliencja w podręczniku szkolnym. Dyskursywna analiza treści	193
CYPRIAN ROGOWSKI	
Dyskurs naukowy pedagogiki religii	196
Der wissenschaftliche Diskurs der Religionspädagogik	197
BARBARA ROZEN	
Integralna wizja wychowania według Jana Pawła II	200
Die integrale Sicht der Erziehung nach Johannes Paul II	201
RALPH SAUER	
Die Gottesfrage	206
Pytania o Boga	207
RALPH SAUER	
Liturgia als Aufgabe religiöser Bildung und Erziehung	210
Liturgia jako zadanie dla kształcenia i wychowania religijnego	211
HARALD SCHWILLUS	
„Religion ausstellen“ – Religion, Christentum und Kirche im Gefüge musealer Kommunikation in der kulturellen Öffentlichkeit	214
„Eksponowanie religii” – Religia, chrześcijaństwo i Kościół w strukturze komunikacji muzealnej w kulturowej sferze publicznej	215
JOANNA SMYK	
Konflikty w rodzinie i ich rozwiązywanie w opinii katechizowanych	218
Konflikte in der Familie und ihre Lösung in der Meinung katechisierter Jugendlicher	219

KRZYSZTOF SOSNA	
Sakramenty inicjacji chrześcijańskiej osób z niepełnosprawnością intelektualną	222
Die Sakramente christlicher Initiation für geistig behinderte Personen	223
EGON SPIEGEL	
Soziotheologische Grundlagen und didaktische Konsequenzen einer Religionspädagogik der Beziehung	226
Socjoteologiczne podstawy i dydaktyczne konsekwencje relacyjnej pedagogiki religii	227
DARIUSZ STĘPKOWSKI SDB	
Religia z punktu widzenia pedagogiki ogólnej. Studium porównawcze koncepcji pedagogicznej J.F. Herbarta, F.D.E. Schleiermachera i D. Bennera (relacja z badań)	230
Religion aus dem Gesichtspunkt der allgemeinen Pädagogik. Eine vergleichende Analyse des Verhältnisses zwischen Pädagogik und Religion im Anschluss an Herbart, Schleiermacher und Benner (Statement)	231
ANNETTE M. STROß	
Gesundheitserziehung und -bildung als Handlungsfelder einer reflexiven Gesundheitspädagogik	236
Wychowanie i kształcenie zdrowotne jako obszary działania refleksyjnej pedagogiki zdrowia	239
EDDA STRUTZENBERGER	
Zum Beitrag von ReligionslehrerInnen an der Entwicklung einer lebenswerten Schule	240
Wkład nauczycieli religii w rozwój przyjaznej szkoły	241
JAN SZPET	
Tworzenie podręcznika do nauki religii	246
Die Erstellung eines Lehrbuches für den Religionsunterricht	247

EDWARD WALEWANDER

Wartości w wychowaniu	254
Die Werte in der Erziehung	255

KAZIMIERA JOANNA WAWRZYNÓW OSU

Teologiczno-komunikacyjne i estetyczne kompetencje katechety/nauczyciela religii wyrazem otwartej na przyszłość kultury nauczania i uczenia się	254
Die kommunikationstheologischen und ästhetischen Kompetenzen des Katecheten bzw. Religionslehrers als Ausdruck einer für die Zukunft offenen Kultur des Lehrens und Lernens	255

MARIA WIDL

Religiöse Bildung im atheistischen Kontext – Aspekte der Thüringer Bildungskonzeptionen	258
Kształcenie religijne w kontekście ateistycznym – aspekty koncepcji kształcenia w Turyngii	259

ANNA ZELMA

Katechetyka integralna	262
Integrale Katechetik	263

PIOTR ZUBOWICZ

Przemiany życia religijnego na przykładzie amerykańskim	266
Wandlungen des religiösen Lebens am Beispiel Amerikas	267

AUSBLICK**SPOJRZENIE W PRZYSZŁOŚĆ****NORBERT METTE**

Aktuelle Forschungslage – Perspektiven	274
Aktualny stan badań i perspektywy	275

**LISTA UCZESTNIKÓW KONGRESU
VERZEICHNIS DER TEILNEHMER**

Lista uczestników Kongresu / Verzeichnis der Teilnehmer 300

Nawiązując do Kongresu Pedagogów Religii obszaru języka niemieckiego (AKRK), organizowanego co dwa lata, można stwierdzić, że po zburzeniu muru berlińskiego (1989) udział polskich przedstawicieli nie przybrał na sile, jak można by przypuszczać, lecz wręcz odwrotnie. Polscy pedagodzy religii w zasadzie w nim nie uczestniczą.

Z kolei przedstawiciele obszaru języka niemieckiego nie mieli dotychczas żadnych możliwości, aby móc uczestniczyć w centralnych spotkaniach pedagogów religii w Polsce, ponieważ nie było tu tradycji organizowania podobnych kongresów, jak to ma miejsce w Niemczech.

Pierwszy niemiecko-polski czy polsko-niemiecki Kongres Pedagogów Religii przyczynił się do tego, że po raz pierwszy doszło do spotkania obydwu stron na polskim gruncie w Olsztynie. Od momentu ukazania się w 2002 roku pierwszego numeru międzynarodowego dwujęzycznego (polsko-niemieckiego) czasopisma „KERYKS o tematyce pedagogicznoreligijnej w wymiarze interdyscyplinarnym rozpoczął się konkretny dyskurs naukowy.

Głównym celem naszego pierwszego Kongresu było pozyskanie w szczególności młodszej grupy naukowców zarówno po polskiej stronie, jak i z obszaru języka niemieckiego. Niniejsza publikacja kongresowa dokumentuje, że zaproszenie przyjęła liczna grupa młodych pedagogów religii, także z obszaru nauk o wychowaniu. Swoje projekty badawcze przedłożyli oni nie tylko w formie pisemnych abstraktów, ale także przedstawili je w różnych tematycznych grupach i w ten sposób doszło do obustronnego dialogu, który miał charakter nie tylko międzynarodowy, ale interdyscyplinarny i ekumeniczny.

Auf den in zweijährigem Abstand stattfindenden Kongressen der Religionspädagoginnen (Arbeitsgemeinschaft Katholische Religionspädagogik und Katechetik) im deutschsprachigen Raum (AKRK) hat seit dem Wegfall des Eisernen Vorhanges (1989) die Präsenz von Kolleginnen aus Polen nicht – wie man vermuten könnte – zu-, sondern sogar abgenommen. Die polnische Religionspädagogik ist im Grunde nicht mehr vertreten.

Umgekehrt gab es bisher keine Möglichkeit, von deutschsprachiger Seite an zentralen religionspädagogischen Zusammenkünften in Polen teilzunehmen, weil es diese – vergleichbar dem Kongress der Religionspädagogen/innen in Deutschland – bislang nicht gab.

Mit dem ersten deutsch-polnischen bzw. polnisch-deutschen Kongress der Religionspädagogik werden beide Seiten gezielt zusammengeführt – erstmals auf polnischem Boden, in Olsztyn. Auf der Zeitschriftenebene bietet seit ihrer ersten Ausgabe im Jahr 2002 die internationale, bilinguale, polnisch-deutsche sowie interdisziplinäre religionspädagogische Fachzeitschrift KERYKS eine Dialogplattform [...].

Erklärtes Ziel unseres ersten Kongresses war die Zusammenführung von insbesondere jungen Wissenschaftler/innen aus der polnischen und deutschen Scientific Community. Wie der Kongressband dokumentiert, sind zahlreiche Nachwuchswissenschaftler/innen (auch aus der Erziehungswissenschaft) der Einladung gefolgt, nicht nur ihre Forschungsprojekte schriftlich zu skizzieren, sondern auch in verschiedenen, thematisch geordneten Arbeitsgruppen vorzustellen und auf diese Weise den grenzüberschreitenden Dialog zu eröffnen. Der Kongress war sowohl international als auch interdisziplinär sowie selbstverständlich ökumenisch angelegt.

ISBN 978-83-7780-243-4

9 788377 802434

ISSN 1643-2444

9 771643 244007